

TODOR PAVLOV A TEÓRIA ODRAZU

V dňoch 27.—28. septembra 1975 usporiadali Ústav filozofie a sociológie SAV—sekcia filozofie, Slovenská filozofická spoločnosť pri SAV v spolupráci s Bulharským kultúrnym strediskom v Bratislave vedeckú konferenciu pri príležitosti 85. narodenín T. Pavlova a 40. výročia vydania jeho práce *Teória odrazu* na tému *Problémy poznania a teória odrazu*.

Konferencie sa zúčastnili prof. P. Gindev, Dr.Sc., zástupca riaditeľa Filozofického ústavu Bulharskej akadémie vied, zástupcovia Bulharského kultúrneho strediska v Bratislave, ako aj niektorí zahraniční hostia zo ZSSR a PER pôsobiaci v Bratislave.

Konferenciu otvoril prof. M. Topoľský, predseda Slovenskej filozofickej spoločnosti. Poukázal na nevyhnutnosť ďalej rozpracovávať z marxisticko-leninského stanoviska predovšetkým tie teoretické filozofické problémy, o ktorých sa v nedávnom období na našom filozofickom fronte viedli ostré spory. Jedným z takých problémov bola teória odrazu. Podľa prof. Topoľského marxistickí filozofi nemajú vyjasniť úlohu a miesto teórie odrazu v systéme marxisticko-leninskej filozofie len z filozoficko-teoretického hľadiska, ale majú ukázať jej význam z politického a ideologického hľadiska, z hľadiska situácie v súčasných spoločenských vedách. Konferencia bola konkrétnym činom slovenských filozofov k príprave XV. zjazdu KSČ a XXV. zjazdu KSSZ.

Úvodný referát *Todor Pavlov — významný teoretik marxizmu-leninizmu* predniesol prof. P. Gindev, Dr.Sc., v ktorom zhodnotil celoživotné dielo akademika T. Pavlova ako veterána tvorivej marxisticko-leninskej ideológie, ktorý je vždy „pripravený priniesť svoj mohutný emocionálny a intelektuálny potenciál do služieb vedeckého a spoločenského progresu, do boja za víťazstvo komunizmu“.

T. Pavlov sa stáva členom komunistickej strany už r. 1919. Od r. 1922, kedy vykonáva funkciu redaktora komsomolského teoretického žurnálu *Mládež*, začína jeho systematická politická, teoretická, vedecká a publicistická činnosť. Už od začiatku svojej vedeckej teoretickej činnosti stojí jednoznačne na marxisticko-leninských pozíciách. V rokoch 1932—1936 pôsobí v Moskve, kde zastáva významné funkcie [dekan Filozofickej fakulty Moskovskej štátnej univerzity, profesor Komunistickej akadémie atď.]. Tento jeho pobyt bol veľmi plodný a značne prispel k formovaniu jeho teoretických postojov. V Moskve vydal 19. januára 1936 aj svoju základnú prácu *Teória odrazu*. Od r. 1936, kedy sa vrátil späť do Bulharska, pokračuje neúnavne vo svojej plodnej teoretickej činnosti. Vydáva ďalšie fundamentálne práce, ako *Všeobecná teória umenia*, *Základné problémy teórie poznania*, *Materializmus a iné filozofické teórie* atď.

Nekompromisne bojoval proti buržoáznej ideológii, nacionalizmu, rasizmu, a fašizmu. Roky 1941—1944 prežil v rôznych koncentračných táborech, väznený fašistami. Bol priateľom G. Dimitrova. T. Pavlov je skutočným straníckym a štátnym činiteľom leninského typu, oddaného veci strany, princípom

proletárskeho internacionalizmu, aktívnym bojovníkom za mier, demokraciu a socializmus. Za svoje zásluhy bol dvakrát vyznamenaný Leninovým radom a je nositeľom medaily K. Marxa.

Veľký je prínos T. Pavlova vo vývine bulharskej vedy. Od r. 1947 bol pätnásť rokov prezidentom Bulharskej akadémie vied. Pod jeho vedením sa Bulharská akadémia vied premenila na akadémiu nového socialistického typu.

V ďalšej časti príspevku analyzoval autor vedeckú a publicistickú činnosť T. Pavlova. T. Pavlov je autorom 1350 prác. Je originálny mysliteľ, žiak V. I. Lenina a D. Blagojeva, má hlboké poznatky z oblasti filozofie, estetiky, pedagogiky, sociológie, vedeckého komunizmu, dejín, literárnej kritiky, etiky, vedeckého ateizmu, logiky, fyziky, biológie, matematiky, kybernetiky atď.

Revolučná sila marxistickej filozofie sa u neho prejavila predovšetkým v jeho výskumoch a v kritike buržoáznej filozofie a sociológie. Najvýznamnejší Pavlovov prínos v oblasti marxistickej filozofie je v rozpracovávaní teórie poznania. Poznanie ako odraz, ako subjektívny obraz objektívnych javov, to je metodologický základ jeho ďalších teoretických výskumov.

Veľkým prínosom je Pavlovo marxisticko-leninské učenie o pravde. Pravda je podľa neho adekvátna forma odrazu objektívnej skutočnosti, neustále sa rozvíjajúci proces, ktorý nie je prostriedkom iba objasnenia, ale aj zmeny skutočnosti. Marxisticko-leninské učenie o poznaní obohatil svojím rozpracovaním pojmov pravdy—pohybu, pravdy—vývinu, pravdy—metódy. Výskum problémov poznania zakončil všestrannou a hlbokou analýzou praxe ako východiskového bodu, základu, cieľa a určujúceho kritéria poznania.

Mnoho prác T. Pavlova je venovaných vzájomnému vzťahu filozofie a špeciálnych vied: *Filozofia a špeciálne vedy*, *Materializmus a špeciálne vedy*, *Informácia, odraz, tvorba*, *Dialektikomaterialistická filozofia a špeciálne vedy* atď.

T. Pavlov je známy aj ako talentovaný metodológ vedeckého poznania. Celý rad prác venoval skúmaniu podstaty vedeckej metódy a metodológie vedeckého poznania. Rozpracoval úlohu filozofickej metódy vo vedeckom výskume, ktorú považuje za všeobecnú metódu.

Zvlášť upozornil na nebezpečenstvo revizionizmu, ktorý sa často odieva do matematicko-idealistickej formy, čím sa stáva nebezpečnejší. Marxizmus nezavrhuje úlohu formalizácie, matematizácie, kybernetizácie, znakov a symbolov v poznaní. Tieto sú však len jednými z mnohých prostriedkov poznania a nemôžu suplovať filozofiu.

T. Pavlov rozpracoval problém vzťahu logického a historického v procese poznania. Logická forma je vo svojej podstate historickou formou, vzhľadom na ktorú logická metóda je historickou metódou v abstraktnom tvare. Historická metóda podľa svojho obsahu je logická metóda v jej konkrétnom tvare.

Veľký je Pavlovov prínos vo výskume bulharských dejín. Výsledky publikoval v monografii *Za marxistické dejiny Bulharska*.

Značnú časť svojich prác venoval T. Pavlov filozofickým problémom prírodných vied. V takých prácach, ako *Filozofia a fyzika*, *Filozofia a biológia*, *Teória odrazu a kybernetika* atď. kritizuje idealistické názory fyzikov, biológov, kybernetikov, rôznych predstaviteľov súčasného fyzikálneho idealizmu. Sám však k najnovším úspechom vedy a k najnovším objavom zaujíma principiálny tvorivý marxistický filozofický postoj. Výsledky biológie, psy-

chológie a fyziológie vyššej nervovej činnosti tvorivo využíva pre ďalší rozvoj leninskej teórie odrazu.

Plodná a tvorivá je Pavlovova práca v oblasti filozofických problémov kybernetiky. Pri objasňovaní veľkého významu kybernetiky vo vedeckom poznaní rozpracoval problém vzájomného vzťahu pojmov *odraz*, *informácia* a *tvorba*. Na druhej strane však upozornil na nebezpečenstvo preceňovania úlohy kybernetiky v procese poznania, kde je často nekriticky považovaná za vedu vied. Ostro vystupuje proti teóriám, ktoré interpretujú človeka a ľudstvo ako systémy, v ktorých má určujúci význam cirkulácia informácie. Takéto teórie považuje za neprípustné zjednodušenia.

Značný je aj jeho prínos pre rozvoj estetiky, dejín literatúry, teórie a kritiky. Také práce, ako *Všeobecná teória umenia* a *Základné problémy estetiky* formovali novú marxistickú generáciu teoretikov umenia. V nich odhaľuje podstatu umenia ako formy spoločenského vedomia. Umenie je špecifická forma odrazu skutočnosti, pričom však každé umelecké dielo musí byť ideovo nasýtené a skutočné. Umenie nemôže byť neutrálne.

Celá vedecká a organizátorská činnosť T. Pavlova dokazuje jeho tvorivé úspechy aj v medzinárodnom meradle ako mysliteľa a organizátora medzinárodných filozofických vzťahov. Jeho činnosť je „zdrojom tvorivého postupu a novátorstva pri rozpracovaní najaktuálnejších filozoficko-metodologických problémov súčasnosti“.

Ako druhý ođznel príspevok Diany Georgievj, CSc. na tému *Pozoruhodné dielo marxisticko-leninskej filozofie*, venovaný 40. výročiu vydania Pavlovovej *Teórie odrazu*. Autorka v ňom analyzovala vplyv a pôsobenie *Teórie odrazu* na vývin marxisticko-leninskej filozofie ako mocnej teoretickej zbrane v boji za upevňovanie leninskej etapy vo filozofii.

D. Georgieva rozoberala v príspevku dva základné leninské metodologické princípy, z ktorých vychádza Teória odrazu.

1. *Každá hmota má vlastnosť odrazu*. Je to jediná vlastnosť hmoty, ktorá môže mať vzťah k vnímaniu, a preto vylučuje hľadanie nejakej zvláštnej vlastnosti hmoty, ktorá by bola úplne odlišná od toho, čo tvorí obsah odrazu. Na základe tejto tézy rozpracoval T. Pavlov všetky základné otázky hmoty a vedomia, poznávacieho obrazu, pravdy, teórie a praxe.

2. *Jednota dialektiky, logiky a teórie poznania*

T. Pavlov dokázal v marxisticko-leninskej literatúre ako prvý, že Leninova myšlienka o jednote dialektiky, logiky a gnozeológie nie je náhodnou frázou, ale základným metodologickým princípom, formulovaným vo *Filozofických zošitoch* ako zákonitý výsledok celého vývoja dejín filozofie. Poukázal na základnú chybu kantovstva, ktoré stotožňuje filozofiu a gnozeológiu „odsúdenú skúmať formy subjektívnej činnosti človeka úplne odtrhnuté od foriem a zákonov samého bytia“. Bol to práve W. F. Hegel, ktorý sa ako prvý pokúsil o dialektické spojenie gnozeológie, logiky a ontológie. Historický proces vývinu filozofie vyvrcholil vznikom dialektického a historického materializmu, ktorý vytvorili Marx a Engels a ďalej tvorivo rozpracoval Lenin.

Po všetkých sporoch o nedoceňovaní leninského filozofického odkazu v ZSSR má T. Pavlov najväčšiu zásluhu na objasnení metodologického vý-

znamu týchto Leninových myšlienok pre rozvoj marxistickej filozofie. Dokazoval, že Leninov materializmus na rozdiel od Plechanovho je dôsledne dialektický.

V ďalšej časti príspevku sa autorka zamerala na podrobný rozbor oboch princípov v Pavlovovej filozofickej tvorbe. Podľa nej T. Pavlov jednoznačne objasnil Leninovu myšlienku jednoty dialektiky, logiky a gnozeológie a z tohto aspektu ukázal, že dialektický a historický materializmus prekonáva rozdiel medzi ontológiou, logikou a gnozeológiou na materialistickom základe teórie odrazu, ktorá neodhaľuje len dialektiku objektu v teórii poznania. Dokázal, že zákony myslenia a zákony bytia sú totožné, čo sa týka obsahu, ale rozdielne formou svojej existencie. Idea je teda subjektívny obraz objektívnej veci a tým sa vysvetľuje zhoda a rozdiel medzi zákonmi bytia a zákonmi myslenia. Zákony objektívneho sveta sa stávajú zákonmi myslenia a všetky zákony myslenia sú odrazom zákonov objektívnej skutočnosti.

Pavlovove myšlienky o jednote predmetu a obrazu sú „veľkým vedeckým prínosom v ďalšom vývine základnej leninskej tézy o ideí ako subjektívnom obraze objektívnych a subjektívnych prvkov bezprostredností a sprostredkovanosti.“

Veľkým prínosom sú podľa autorky Pavlovove výskumy v tej časti identity dialektiky, logiky a gnozeológie, ktoré tvoria základ definície obsahu marxisticko-leninskej filozofie. Jedným z jeho najväčších prínosov v tejto oblasti je myšlienka, že „identita dialektiky, logiky a teórie poznania, založená na obsahu zákonov bytia a zákonov bytia a zákonov myslenia, nemôže byť chápaná ako nejaký stav nepodliehajúci vývinu, ale ako stále sa rozvíjajúci proces.“ Významne tiež prispel k zdôvodneniu leninského princípu identity dialektiky, logiky a gnozeológie na základe objasňovania úlohy praxe v procese odrazu skutočnosti. Prax je špecificky ľudská, spoločenská forma osvojovania a pretvárania prírodného a spoločenského bytia, je vždy jediným možným princípom a spôsobom získavania poznatkov, počiatkom poznania, je ozmyslením výsledkov praktického pretvárania objektu človekom.

Z tohto aspektu skúma T. Pavlov aj vzájomný vzťah filozofie a špeciálnych vied. Zdôrazňuje, že predmetom filozofie ako identity dialektiky, logiky a gnozeológie je vzťah medzi vedomím a bytím, kým špeciálne vedy študujú alebo vedomie alebo bytie, skúmajú ich štruktúru a ich štruktúrne zákonitosti, vnútorné zákony ich vývinu. Filozofia a špeciálne vedy sú dve kvalitatívne odlišné, súčasne však absolútne sa nevyučujúce, ale navzájom sa prenikajúce stránky dialektiky vyvíjajúcej sa jednoty všeobecného vedeckého poznania—odrazu. Na základe správneho vymedzenia predmetu filozofie a špeciálnych vied T. Pavlov rieši prvý raz v marxistickej literatúre otázku filozofie ako metódy a všeobecnej metodológie vedeckého poznania.

V ďalšej časti s. Mladenov, zástupca Bulharského kultúrneho strediska v Bratislave, prečítal pozdravný list T. Pavlova, ktorý prijali účastníci konferencie s veľkým nadšením.

Popoludní pokračovala konferencia príspevkom PhDr., MUDr. J. Cígera, Dr.Sc., *Vývin názorov na poznanie v dejinách slovenského filozofického myslenia*. J. Cíger podrobne analyzoval genézu filozofického myslenia na Slovensku vzhľadom na problematiku teórie poznania, počínajúc J. Bayerom, pokračujúc Kollárom, osvietenstvom a štúrovcami až po vznik a rozvoj marxizmu na Slovensku (DAV, Hečko, Szántó, Sirácky atď.). Zamerail sa na cha-

rakteristiku špecifických čít jednotlivých období, ako aj autorov v gnozeologickej problematike, na ich prínos pre ďalší vývin filozofického poznania, ako aj na vzťah našej filozofickej histórie k rôznym svetovým filozofickým prúdmi, ich vplyvom na slovenské filozofické myslenie. Z tohto aspektu zvláštnu pozornosť venoval predovšetkým Descartesovej filozofii a carteziánskemu vplyvu v slovenskej filozofii.

Vo svojom vystúpení analyzoval tiež rozvoj marxizmu na Slovensku po roku 1948. Osobitne sa zaoberal krízovými rokmi 1968—1969, kedy sa v našom filozofickom myslení objavili rôzne nemarxistické tendencie zamerané tiež na subjektívizáciu dialektiky, ovplyvnené buržoáznym scientizmom a existencializmom.

PhDr. T. Münz, CSc., predniesol príspevok *Proti buržoázno-filozofickým falzifikáciám teórie odrazu*. Autor v ňom podrobne analyzoval tie dôvody, na základe ktorých buržoázna filozofia zavrhuje teóriu odrazu. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že podľa koncepcie západných filozofických prúdov, ak ide o špecifické poznávanie objektu, potom poznávame len subjektívne dáta, pričom k objektu osebe neprenikáme. Z toho však vyplýva, že nemáme možnosť porovnávať subjekt s objektom a zistiť, či sa objekt v subjekte skutočne odráža. Marxizmus-leninizmus tiež uznáva špecifickosť subjektu, ale neabsolutizuje ju. Uznáva určitú korešpondenciu medzi subjektom a objektom. Na tomto základe sa prostredníctvom praxe potvrdzuje aj správnosť teórie odrazu, ako na to poukázal už Engels a Lenin. Úspech v praktickej skúsenosti, napr. pri ovládaní nejakého stroja, vyžaduje zároveň aspoň čiastočný teoretický odraz. Z hľadiska teórie odrazu praktický úspech teda znamená, že sa aj teória v určitom priblížení zhoduje s príslušným predmetom. Teória odrazu sa teda potvrdzuje v praxi.

PhDr. P. Greguš sa vo svojom vystúpení *K niektorým dezinterpretáciám teórie odrazu* zamerl predovšetkým na analýzu falzifikácií teórie odrazu v juhoslovanskej skupine Praxis. Išlo o G. Petroviča, M. Kangrgu, M. Markoviča a ich interpretáciu teórie odrazu. P. Greguš polemizoval s Petrovičovou tézou, že teória odrazu nie je úspešná ani ako teória o pravdivosti života človeka, ani ako teória o podstate vedomia, ani ako teória o pravdivosti nášho myslenia. Kritizoval Petrovičov argument, že teória odrazu je nezlučiteľná s Marxovým chápaním človeka ako praktickej tvorivej bytosti, že ju možno ťažko dať do súladu s fenoménmi vedomia, poznania a pravdy, ako aj Petrovičovo odtrhnutie teórie odrazu od praxe.

Podobne polemizoval s M. Kangrgom, podľa ktorého teória odrazu (ktorá sa obyčajne nazýva marxistickou gnozeológiou) nie je svojou podstatou zlučiteľná so základným Marxovým filozofickým stanoviskom, ale naopak, je mu diametrálne protikladná. Staonvsko teórie odrazu podľa Kangrgu je a zostáva stanoviskom, ktoré neprekračuje rámec meštiackeho horizontu myslenia a existencie.

Polemizoval aj s M. Markovičom, podľa ktorého teória odrazu nie je vôbec typická pre marxistickú filozofiu a zďaleka nevyjadruje to nové, čím Marx prispel do filozofie.

P. Greguš ukázal, ako všetci „Praxisti“ jednoznačne odtrhávajú prax od odrazu a vlastným spôsobom dezinterpretujú Marxa, Engelsa a Lenina.

V závere svojho vystúpenia sa autor zaoberal problémami umenia, umeleckého poznania a teórie odrazu.

Na druhý deň pokračovala konferencia príspevkom akademika V. Filkorna *Veda v období vedeckotechnickej revolúcie*. Autor sa z gnozeologického aspektu v súvislosti s teóriou odrazu zameril na analýzu pojmu „nová veda“ a na úlohy novej vedy vo vývine spoločnosti.

Z tohto hľadiska analyzoval úlohu matematického poznania a matematických modelov vo vedeckom poznaní, ako aj efektívnosť vedy v súčasnom období vedeckotechnického rozvoja, a to predovšetkým v rozvinutej socialistickej spoločnosti. Zvláštnu pozornosť venoval autor problémom teórie vedy, úlohe automatizácie a mechanizácie vo vedeckom poznaní.

V ďalšej časti svojho vystúpenia akademik V. Filkorn podrobne analyzoval úlohu vedy pri tvorbe vedeckého svetonázoru a formulovaní nových zákonov a zákonitostí, ktoré hlbšie a adekvátnejšie odrážajú a postihujú objektívnu skutočnosť.

Značnú časť svojho vystúpenia venoval autor novým vzťahom človek—stroj v období vedeckotechnickej revolúcie v konkretizácii človek—počítač a úlohe človeka v tomto vzťahu, kedy človek už stráca aj svoju riadiacu funkciu a stáva sa skôr konzultantom stroja. Tento nový vzťah si vyžaduje ďalšie rozpracovávanie nových metód a nových metodologických postupov. Významnú úlohu v tomto procese zohráva aj marxistická gnozeológia, ktorá tu plní úlohu všeobecnej metodológie, na základe ktorej môžeme tieto nové postupy rozpracovávať v správnom smere.

PhDr. J. Dubnička, CSc., predniesol príspevok *Odraz a informácia*. Zameril sa v ňom na vyjasnenie obsahového aspektu pojmu „informácia“, na jeho vzťah k pojmu „odraz“ a k teórii poznania vcelku. Analyzoval rôzne chápanie pojmu „informácia“ v súčasnom vedeckom poznaní. V intuitívnom zmysle sa chápe ako „odraz“, „poznatok“, hlboko spätý s pojmom štruktúry a organizovanosti, tretí význam pojmu „informácia“ je založený na pojmoch varieta a zložitost.

V ďalšej časti príspevku analyzoval autor pojem „informačná entropia“ ako mieru neurčitosti stavu systému, ako aj gnozeologické omyly, ktoré vznikajú pri interpretácii pojmu „informácia“. Na jednej strane sa zamieňa hovorovým termínom informácia, alebo sa interpretuje ako štruktúra originálu. Často preto, že sa tento pojem nahrádza pojmom „odraz“, „zobrazenie“, vedie sa v tejto rovine ideologický a metodologický boj proti teórii odrazu.

Autor vo svojom príspevku ukázal, že pojem informácia nemožno stožňovať s pojmom odraz, aj keď existuje medzi oboma pojmami úzka spojitosť a podmienenosť. Nemožno ich však ani absolútne od seba odtŕhať. Také je základné dialektickomaterialistické stanovisko marxizmu.

PhDr. J. Švihran, CSc., vo svojom príspevku *Poznámky ku genéze vedeckých problémov* kriticky analyzoval názory K. Poppera, J. Piageta a N. Maxwella na genézu a riešenie vedeckých problémov. Ukázal, že nedostatkom koncepcie uvedených autorov je nielen to, že si v niektorých základných bodoch protirečia a prehliadajú viaceré fakty z dejín vied, ale sú aj v zjavnom protiklade s pozíciami materialistickej dialektiky a s teóriou odrazu. Autor zároveň načrtnol pozitívnu koncepciu, ktorá berie do úvahy skúsenosti z dejín vied, z výskumnej praxe, ale predovšetkým vychádza z princípov materialistickej dialektiky a materialistického svetonázoru.

Konferencia pokračovala ďalej diskusnými vystúpeniami, na ktorých sa zúčastňovali aj hostia zo ZSSR a PĽR.

Na záver konferencie odznel pozdravný list, ktorý účastníci zaslali Ľ. Pavlovovi.

Konferenciu uzavrel krátkym zhodnotením prof. M. Topolský.

Konferencia mala vysokú teoretickú úroveň a niesla sa v duchu marxisticko-leninských ideí. Zároveň však poukázala na mnohé problémy, o ktorých sa aj v marxistickej filozofii diskutuje a ktoré musia marxistickí filozofi vzhľadom na súčasný vedeckotechnický pokrok tvorivo riešiť. Sú to tie aktuálne problémy, na ktoré vo svojich významných prácach upozorňoval už T. Pavlov.

Ján Dubnička

VEDECKOTECHNICKÁ REVOLÚCIA A PREDNOSTI SOCIALIZMU

V dňoch 1.—5. decembra 1975 usporiadali ÚFS ČSAV a ÚFS SAV v dome vedeckých pracovníkov v Smoleniciach VII. československo-sovietske filozofické sympóziu na tému *Prednosti socializmu a VTR*. Úlohou sympózia bola marxisticko-leninská analýza aktuálnych problémov skúmanej oblasti, vzájomné oboznámenie sa s už dosiahnutými výsledkami a určenie tematických oblastí ďalšej spolupráce.

Sympózia sa za sovietsku stranu zúčastnili pracovníci FÚ AV ZSSR a Ústavu sociologických výskumov AV ZSSR pod vedením prof. A. I. Arnoldova, DrSc., vedúceho sektoru filozofických problémov socialistického spôsobu života a kultúry FÚ AV ZSSR. Československú delegáciu, ktorá sa skladala z pracovníkov ÚFS ČSAV a ÚFS SAV viedol člen korešp. R. Richta, DrSc., riaditeľ ÚFS ČSAV. Na sympóziu sa zúčastnil aj vedúci oddelenia pre riadenie spoločenských vied pri Predsedníctve SAV člen korešp. V. Cirbes.

Sympóziu otvoril akademik A. Sirácky, riaditeľ ÚFS SAV. Po privítaní sovietskych hostí a všetkých účastníkov vo svojom úvodnom slove *Politické a filozofické aspekty vedeckotechnického rozvoja* poukázal na dôležitosť témy sympózia v súčasnom období. Zdôraznil, že už v materiáloch XIV. zjazdu KSČ a v Liste ÚV KSČ straníckym orgánom, organizáciám, všetkým komunistom o príprave XV. zjazdu KSČ sa konštatuje zložitost' úloh stojacich pred všetkými pracujúcimi našej vlasti, ktoré majú principiálny význam pre rozvoj socialistickej spoločnosti a jej materiálno-technickej základne. Preto komunistická strana venuje značnú pozornosť aj problémom vedeckotechnického rozvoja a jeho ekonomickým a spoločensko-politickým súvislostiam. Podľa akademika Siráckeho dôležitú úlohu v tomto procese zohráva robotnícka trieda ako subjekt dejín. Progresívny a univerzálny rozvoj výrobných síl si však na druhej strane vyžaduje prenikavú teoretickú analýzu vzájomného vzťahu výroby, vedy, techniky a ideológie vrátane politiky. V ďalšej časti svojho vystúpenia sa akademik A. Sirácky zaoberal problémami plánovitého riadenia spoločnosti, s ktorými súvisí zvýšenie úrovne pracovnej sily, všestranný rozvoj socialistického človeka spätý s cieľmi a záujmami celej spoločnosti. Problémy rozvoja socialistickej osobnosti treba skúmať v súvislosti so zmenami sociálnej štruktúry, jej dynamiky v podmienkach VTR, s problémami slobody, demokracie a vedeckého svetonázoru.